

TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓK

A könyvtár sokkal több. Bevezető a különszám elé

FEHÉR Miklós

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 9–10. p.

A könyvtár sokkal több, mint „internetesített” tartalmak összessége, ugyanis a személyesség, a kötődés és az identitás olyan faktorok, amelyeket az internet nem tud biztosítani, de a könyvtárak, a könyvtárosok igen. Ebben a különszámban az OSZK Könyvtári Intézet projektcsapata a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* (EFOP 1.3.1-15-2016-00001) projektben végzett munkája bemutatásával illusztrálja azt a többletet, amit kizárólag a fizikai valóságában élő könyvtár tud nyújtani használóinak, mely e projekt keretében elsősorban az esélyegyenlőség, a közösségépítés, a társadalmi szerepvállalás és a társadalmiasított, azaz a kötődés- és érzelemvezérelt intézményi működés területén valósult meg.

Tárgyszavak: Együttműködés; Használói igények; Internet; Kommunikáció használókkal; Könyvtárhasználat; Könyvtáros; Közgyűjtemény; Projekt; Támogatás; pénzügyi; Társadalmi követelmények;

Tanulmányok

A kulturális alapellátás szélesítése, erősödő közösségek, cselekvő könyvtár

SÁGHI Ilona

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 11–30. p.

Összefoglaló tanulmány az OSZK projektcsapata által a *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* (EFOP 1.3.1-15-2016-00001) projekt 36 hónapja alatt teljesített fejlesztési munkákról. A projekt elsődleges célja volt, hogy a kormány két fontos fejlesztési programjához (EFOP és TOP) kapcsolódva, a kulturális intézmények a maguk egyedi eszközeivel biztosítsanak szakmai-módszertani támogatást a települések kulturális intézményei és/vagy civil szervezetei számára a társadalmi kohéziót erősítő, közösségfejlesztési folyamatok megvalósításához.

A projekt e szerteágazó közösségfejlesztési programok megvalósításához átfogó módszertani segédleteket dolgozott ki, megtervezte a közösségfejlesztési beavatkozások egységes módszertani alapját, a működtetéshez kulturális közösségfejlesztő mentorhálózatot épített ki. A módszertani fejlesztéseket kiadványokban, képzéseken, szakmai rendezvényeken és kommunikációs felületeken is ismertették a közösségfejlesztések sikeres megvalósulása érdekében. A projekt esedékes, 2019. szeptemberi lezárása szükségessé teszi a visszatekintést, az elért eredmények bemutatását, a tervezett indikátorok teljesülésének áttekintését és az elvégzett feladatok részletes ismertetését.

Tárgyszavak: Együttműködés, belföldi; Fejlesztési terv; Munkaterv, jelentés; Közgyűjtemény; Közösségépítés; Projekt; Támogatás, állami, pénzügyi

Közösségben, a közösségért. A közösségi részvételen alapuló könyvtári működés lehetőségeiről a regionális szakmai napok és egy kutatás tapasztalatai alapján

BÓDOG András

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 31–66. p.

A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* projekt módszertani fejlesztési tevékenységének kiemelt területe a közösségi részvételen alapuló működés (társadalmiasítás) szemléletének megismertetése a hazai közgyűjteményekkel. E feladathoz kapcsolódva 2019 tavaszán elkészült A *kulturális intézmények társadalmiasított működési módja* című módszertani útmutató, és a konzorcium tagjai hat alkalommal szakmai napokat is szerveztek saját szakterületük képviselői számára. A könyvtári szaknapokon résztvevő könyvtárak kitölthették egy online kérdőívet saját intézményük társadalmiasítás téren végzett működéséről. A kérdőívet összesen 68 intézmény, fele részben városi könyvtárak munkatársai töltötték ki. Bár a minta nem volt reprezentatív, a kapott válaszok iránymutatónak tekinthetők: a könyvtárak nagy részének mindennapi gyakorlatát jelenti a közösségi részvételen alapuló működés.

Tárgyszavak: Együttműködés, belföldi; Felmérés; Kommunikáció használókkal; Közművelődési könyvtár; Közösségépítés; Társadalmi követelmények

A közkönyvtárak, múzeumok és levéltárak társadalmi szerepei a szakmabeliek önértékelése tükrében

TÓTH Máté

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 67–79. p.

A 2016 és 2019 között megvalósuló ALMPUB projekt (The ALM Field Digitalisation and the Public Sphere) nemzetközi összehasonlításban vizsgálta a könyvtárak, levéltárak és múzeumok működését a digitális korszak kihívásainak tükrében. A szerző ebben az írásában a hazai közkönyvtárak, levéltárak és múzeumok szakmai munkatársai körében végzett kérdőíves felmérés eredményeiből azokat a válaszokat elemzi, amelyekben a három különböző közgyűjteményi rendszer (könyvtár, levéltár, múzeum) munkatársai saját intézményük társadalmi szerepvállalásáról mondtak véleményt. A kérdések mindhárom terület munkatársai esetében a következőkre irányultak: intézményük milyen – nem hagyományos – szolgáltatásokat kínál és ezek közül melyeket tartanak kiemelkedően fontosnak; milyen motívumokat tartanak kiemelten jelentősnek saját intézményrendszerük (könyvtári, levéltári, múzeumi) fenntarthatósága szempontjából és mit gondolnak a használók bevonásának fontosságáról?

Összességében megállapítható, hogy a közgyűjteményi szektor demokratikus felelősségvállalása túlmutat az információhoz való szabad hozzáférés biztosításán. A kulturális intézmények vállalják, hogy olyan interaktív közösségi térként is funkcionálnak, amelyekben a használó nem pusztán passzív fogyasztója, hanem előállítója is a tartalomnak. Ez a

szerep annak ellenére, hogy a szektorban dolgozók lehetőségeik szerint igyekeznek eleget tenni az igényeknek, még nem tudatosult kellőképpen a szakmabeliekben.

Tárgyszavak: Felmérés; Hivatás; Közgyűjtemény; Nemzetközi szervezet; Szolgáltatások; Társadalmi követelmények;

Közösségfejlesztő könyvtár: chicagói történetek a könyvtárak közösségépítő szerepéről

(The engaged library. Chicago stories of community building. Underwriting Jody Kreutzmann, Susan Rans, Ed. Danielle Milam) (Töm.: Bódog András és Kovács Katalin)

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 80–103. p.

Az összeállítás a könyvtárak közösségépítésben betölthető szerepét illusztrálja a Chicagói Városi Könyvtár tagkönyvtárainak vezetőivel készült interjúk alapján. A készítők a könyvtár körül kiépülő helyi közösségek megszervezését és e kapcsolati háló működését kísérték figyelemmel a változó infrastruktúrájú és szociális összetételű fiókkönyvtári környezetben. Az írás melléklete jól használható gyakorlati útmutatót ad a közösségi források, a saját belső és külső lehetőségek és a társadalmi, politikai támogatók felméréséhez, egy jól használható kapcsolati térkép kiépítéséhez.

Tárgyszavak: Együttműködés más szervezetekkel; Fiókkönyvtár; Kommunikáció; Közművelődési könyvtár; Szolgáltatások; Társadalmi igények;

Kapaszkodók és korlátok. Körkép a hazai könyvtárak esélyegyenlőségi helyzetéről

BÓDOG András

Könyvtári Figyelő (Library Review), 29. (65.) évf. 2019. Különszám – Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás (Active communities) 104–128. p.

A *Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás* (EFOP 1.3.1-15-2016-00001) projekt a közösségfejlesztés mellett módszertan kidolgozásával és átadásával támogatja a kulturális intézmények, köztük a könyvtáraknak az esélyegyenlőség biztosítása érdekében végzett munkáját. A projekt keretében 2017 júniusa és szeptembere között nagyszabású kutatás zajlott *Magyarországi múzeumok, könyvtárak és közművelődési intézmények reprezentatív felmérése* címen. A felmérés célja az volt, hogy átfogó képet szerezzenek a könyvtári, múzeumi és közgyűjteményi terület társadalmi beágyazottságáról. A kérdőíves felmérés érintette az esélyegyenlőség témáját a fizikai és infokommunikációs akadálymentesítés és a hátrányos társadalmi helyzetű csoportok esélyegyenlőségét támogató kérdéskörök tekintetében. Annak ellenére, hogy az esélyegyenlőség biztosítása a könyvtárakra nézve is jogszabályi kötelezettség, a kisebb közkönyvtárak nagy részében minimális figyelem irányul a hátrányos helyzetű csoportokat segítő programokra, főleg anyagi vagy infrastrukturális okok következményeképpen. Ugyanakkor a megyei hatókörű városi könyvtárak és a városi könyvtárak többsége tervezett esélyegyenlőségi politikával rendelkezett. A kutatás megállapításai rámutattak a fejlesztendő területekre.

Tárgyszavak: Esélyegyenlőség; Felmérés; Hátrányos helyzetű olvasó; Hozzáférés; Közművelődési könyvtár; Szolgáltatások; Társadalmi követelmények;